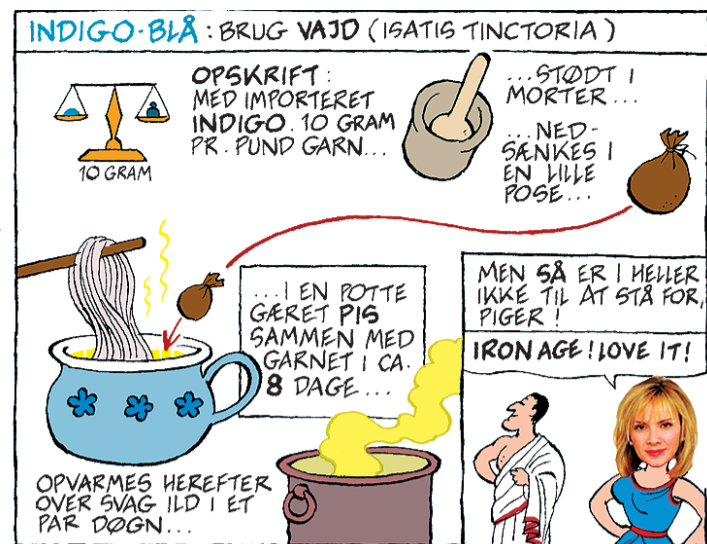
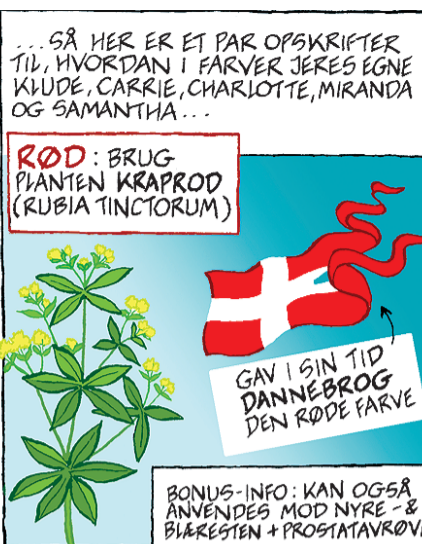

... MEN I ROMERTIDEN KUNNE MAN ALTSÅ IKKE BARE SHOPPE IGENNEM SOM I NY CITY...

KH. 30. 10

Damen fra Baza. En 2.300 år gammel spansk dragt er genopstået i Sagnlandet Lejre med inspiration fra danske moselig.

Fra 2011 vil en fælleseuropæisk udstilling demonstrere, hvordan tøjmoden tog sig ud i Romerriget.

Fra sten til stoffer

AF LASSE FOGHSGAARD
Experimentarium Nybeder

Da tekstilekspert Ida Demant satte kursen mod Spanien i søndags, var det ikke sommerkjolen, der lå øverst i kufferten. Det var tværtimod en reproduktion af en 2.300 år gammel kjole, som er genopstået i hænderne på Sagnlandet Lejres vævere. På bestilling fra Universitetet i Valencia, som i et europæisk samarbejde er i fuld gang med at forberede en udstilling, som skal vise, hvordan tøjmoden tog sig ud i Romerriget.

Arbejdet har på mange måder været en stor udfordring for de danske vævere. For normalt reproducerer man et stykke tekstil med det originale arkæologiske tekstilfund som skabelon. Som for eksempel da Sagnlandet Lejres vævere i 1996 fik til at opgave at lave en præcis kopi af de røde bukser, som det tyske moselig fra Damendorf havde båret.

Men denne gang har udgangspunktet været et helt andet. Historien starter tilbage i 1971, hvor der blev gjort et gravfund i Andalusien i det sydlige Spanien, som fik spanierne til at spørre øjnene op: En gravfigur fra det tredje århundrede f.Kr. i form af en kalkstensstatue i menneskestørrelse, som forestillede en velklædt dame med kappe og kjole med rester af blå og rød farve. I hulrummet under stolen fandt man gamle knoglerester, som formentlig stammede fra den kvinde, der var gengivet på statuen. Kvinden fik hurtigt navn efter den by, som gravfeltet lå tættest på, og kaldes den dag i dag for *Damen fra Baza* og er udstillet på det spanske nationalmuseum i Madrid.

For lidt over et år siden landede der så en mail i indbakken hos Sagnlandet Lejres væveværksted med digitale billeder af den velklædte dame og en bestilling på at puste liv i det gamle stentøj.

»Det var med stor ydmyghed, at vi gik til opgaven, for vi har aldrig før prøvet at omsætte en tredimensionel figur til et stykke klæde og på samme tid at skulle være tro mod både størrelsen og alle de detaljer, som fandtes på figuren,« siger Ida Demant. Især dimensionerne på stoffet har været vanskelige at beregne. Det skyldes blandt andet, at man af naturlige årsager ikke har kunnet folde dragten ud.

fund fra Verrucchio i Norditalien fra cirka 700 år f.Kr., hvor en halvcirkel med en brikvævet kant langs rundingen gav den samme zig-zag-bølgende kant, som vi også observerede på kappen hos *Damen fra Baza*,« siger Ida Demant.

EN af de store udfordringer var også, at der er gjort meget få oldtidsfund af tekstiler i Spanien, og at der dermed er meget lidt at kunne lade sig inspirere af. Mangelen på tekstilfund skyldes ikke, at spanske arkæologer er dovne, men at tøj ikke kan overleve længe i jorden under spanske klimabetingelser. Derfor må man i sit arbejde lade sig inspirere af fund, som er gjort andre steder i Europa, og her kommer blandt andet de danske lig fra gravsteder og højmoser ind i billedet. Som for eksempel den unge pige i blå kjole fra Lønne Hede eller den velklædte Huldremosekvinde fra Djursland, der begge havde deres gang på jord i Jernalderen.

»Hos de to kvinder kan vi komme med et kvalificeret bud på, hvordan garnet var blevet spundet, vævet og farvet i oldtiden. Den erfaring har vi så ladet smitte af på *Damen fra Baza* – dog med den undtagelse, at vi har brugt en tyndere tråd under vævningen, som gav stoffet en lidt finere kvalitet. For man skal tænke på, at den keltisk-iberiske kultur, som *Damen fra Baza* kom fra, var teknologisk meget længere fremme end den skandinaviske,« siger Ida Demant.

Da det kom til farvevalget var der ingen tvivl hos de danske tekstilekspertter. Den blå farve skulle komme fra vajdplanten, bedre kendt som kongebå, og den røde farve skulle komme fra kraproden, som man gennem tiderne også har brugt til at farve de danske uldflag røde med. Historien fortæller, at Christian IV opfordrede danske garnere til at dyrke kraprod, så man i Danmark kunne være selvforsynende, når det gjaldt farven til soldaternes røde uniformer.

»Det var oplagt at vælge disse to planter, fordi de oprindeligt stammer fra sydeuropæiske lande og blot senere er blevet importeret til Skandinavien som kulturplanter. Og det er farveplanter, som har været kendt siden oldtiden,« siger Ida Demant.

Normalt vil væverne fra Lejre gå langt i bestræbelserne på at genskabe de arbejdsbetingelser, som de originale tekstiler er blevet til under. De søger for eksempel for at finde den

rette tykkelse på uldfiberen ved hjælp af et mikroskop, de spinder og farver garnet selv og bruger en oldtidsvæv til at genskabe tekstilet med. Altså en opretstående væv, opstadvæven, hvor tråden hænger ned, tyngt af lervægte.

»Når vi går så omhyggeligt og omstændeligt til værks, kalder vi reproduktionen for en A-model,« siger Ida Demant.

I genskabelsen af klæderne fra *Damen fra Baza* har væverne dog skudt et par genveje. Det kaldes for en B-model i arkæologiske tekstilkredse. For væverne har købt garnet i stedet for selv at spinde det, brugt en mere moderne, horisontal væv under vævningen, og plantefarvestofferne til indfarvningen af garnet er købt »ude i byen«.

»Det ville koste fem gange så meget, hvis kappe, kjole og de to underkjoler skulle laves som en A-model, og det ville gøre projektet økonomisk urealistisk. Men det betyder ikke noget for det endelige produkt, så længe man arbejder efter vores motto: Kend din A-model, når du laver en B-model,« siger Ida Demant.

Ofte skal universitetet i Valencia og ikke mindst de europæiske museer, som skal udstille dragten, glæde sig over, at *Damen fra Baza* ikke blev lavet efter alle kunstens regler. For hvis man skulle lave den blå farve fra vajdplanten efter den originale opskrift, skulle man blandt andet lade den gære i menneskeurin. Det skete ved at lægge vajdbladerne i en potte ved et lunt ildsted, og derfor er den blå farve også undertiden blevet kaldt for »potteblå«. Når farven var klar, blev den blandet med varmt vand i et farvekar, som gav vandet en fin lysegrøn farve.

»Når man så trak tekstilet op af vandet, havde det først en stærk grøn farve, men i kontakten med luftens ilt, kom den stærke blå farve pludselig til syne. Man fremkaldte altså den blå farve i luften,« siger Ida Demant.

Den samme blå farve mødte Ida Demant, da hun åbnede sin kuffert i søndags. Fra den næsten færdige dragt: »Kjolerne er ikke syet sammen i den ene side. For plasticarme på en mannequindukke er ikke så elastiske som hos mennesker, så vi må sy dem på!«

Damen fra Bazas klæder vil blive udstillet på museer i Wien, Mannheim og Valencia fra 2011. Kjolen vil være en del af en international udstilling om dragter og identitet i den romerske verden. Projektet er finansieret af EU under titlen DressID.

Den genskabte kjole, farvet med kraprod og vajd. FOTO: OLE MALLING